

Lovforslag nr. L 172. Fremsat den 11. februar 1981 af Steffensen (KrF), Chr. Christensen (KrF), Inge Krogh (KrF) og Poul H. Møller (KrF)

Forslag

til

Lov om biblioteker

I. De offentlige bibliotekers fælles formål

§ 1. De offentlige biblioteker er en helhed. De skal fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet gennem informationsvirksomhed og ved at stille bøger og andet trykt materiale vederlagsfrit til rådighed for enhver, der har bopæl i landet. Der skal indkøbes lydbånd til særlige formål, herunder til handicappede.

Stk. 2. Bibliotekerne kan afholde kulturelle og folkeoplysende arrangementer og bistå andre med gennemførelsen af sådanne arrangementer. Denne virksomhed er ikke omfattet af statens driftstilskud efter § 22, stk. 1.

II. Folkebiblioteker

Kapitel 1

Formål

§ 2. Folkebibliotekerne skal give børn og voksne mulighed for oplevelse, faglig orientering, kundskabstilegnelse og selvstændig meningsdannelse. Udlånstilbudene skal derfor være alsidige, kvalitetsbetonede og relevante med hensyn til lånerne egne ønsker.

Stk. 2. Folkebibliotekerne skal formidle kommunal og statslig information og informere om samfundsspørgsmål i øvrigt.

Stk. 3. Folkebibliotekerne skal støtte og supplere biblioteksvirksomheden ved offentlige og offentligt støttede uddannelsesinstitutioner. Folkebibliotekerne skal endvidere varetage den biblioteksmæssige grundfunktion for den almene fritidsundervisning.

Stk. 4. Folkebibliotekerne kan stille samlinger af musikbærende materiale til rådig-

hed. Denne virksomhed er ikke omfattet af statens driftstilskud efter § 22, stk. 1.

Kapitel 2

Folkebibliotekernes forvaltning

§ 3. Hver kommune skal drive et folkebibliotek, enten alene eller i samarbejde med en anden kommune.

Stk. 2. Bibliotekets virkeområde er kommunen eller de kommuner, der har indgået aftale om samarbejde.

§ 4. Et kommunalt samarbejde etableres enten som et kommunalt fællesskab, eller ved at en kommune påtager sig folkebiblioteksbetjeningen af en anden kommunes område ifølge overenskomst mod vederlag.

Stk. 2. Direktoratet for folkebibliotekerne kan godkende, at en betjeningsoverenskomst kun omfatter en del af den betjente kommune.

§ 5. Den umiddelbare forvaltning af folkebiblioteket varetages af et stående udvalg under kommunalbestyrelsen.

Stk. 2. Hvor et folkebibliotek drives som et kommunalt fællesskab, varetages forvaltningen af en fælles styrelse udpeget af kommunalbestyrelserne i de kommuner, der har oprettet fællesskabet.

Stk. 3. I kommuner med magistratsordning fastsættes bestemmelser om den umiddelbare forvaltning af folkebiblioteket i styrelsesvedtægten.

§ 6. Kommunalbestyrelsen ansætter bibliotekarere, herunder deltidsbibliotekarere og

andre medarbejdere til at varetage arbejdet i folkebiblioteket. Den ledende bibliotekar skal være heltidsbeskæftiget.

§ 7. Ved materialevalget skal der lægges vægt på kvalitet, aktualitet og alsidighed; religiøse, moralske eller politiske holdninger må ikke være afgørende ved udvælgelsen. Der bør dog tages hensyn til den stedlige befolknings særpræg og ønsker. Der bør tilstræbes lighed for lokale forskelligheder i livssyn.

Stk. 2. Den ledende bibliotekar foretager materialevalget under medvirken af de øvrige bibliotekarer og under ansvar over for kommunalbestyrelsen.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen fastsætter nærmere bestemmelser om materialevalget.

§ 8. Kommunalbestyrelsen udfærdiger et reglement for benyttelsen af biblioteket. Reglementet kan indeholde bestemmelser om bøder for overskridelse af lånetiden.

§ 9. Ligelig adgang til biblioteksbetjening for beboerne i et folkebiblioteks virkeområde skal tilstræbes ved oprettelse af faste filialer eller filialer af bogbusser. Både hovedbibliotek og filialer skal omfatte samlinger for børn.

Stk. 2. Folkebiblioteket skal inden for sit virkeområde etablere biblioteksbetjening af voksne og børn, der er afskåret fra selv at komme på biblioteket.

Stk. 3. Udgiften til betjening efter stk. 2 i institutioner, der drives af staten, amtskommunen eller andre kommuner, afholdes af institutionen.

Stk. 4. Folkebiblioteket skal sørge for, at virkeområdets beboere modtager oplysning om bibliotekets tilbud.

§ 10. Kommunalbestyrelsen udarbejder en plan for folkebibliotekets udbygning i de kommende 12 år.

Stk. 2. Planen indsendes til amtsrådet, der med bistand af centralbiblioteket og på grundlag af de kommunale udbygningsplaner udarbejder en samlet plan for amtskommunens folkebiblioteker.

Stk. 3. Amtsrådet indsender den samlede plan til direktoratet for folkebibliotekerne. Københavns og Frederiksberg kommuner indsender efter indbyrdes forhandling ligele-

des deres planer til direktoratet. Direktoratet påser, at planerne er i overensstemmelse med lovgivningens bestemmelser om folkebibliotekernes virksomhed.

Stk. 4. Udbygningsplanerne revideres hvert fjerde år og kan om fornødent ajourføres hvert år.

Stk. 5. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter de nærmere regler om udarbejdelsen af udbygningsplaner.

Kapitel 3

Centralbiblioteker

§ 11. For hver amtskommune skal der være et eller flere centralbiblioteker.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender afgør efter forhandling med amtsrådet, hvilke folkebiblioteker der skal være centralbiblioteker, og under hvilket centralbibliotek den enkelte kommune hører.

Stk. 3. Den ledende bibliotekar ved et centralbibliotek ansættes af kommunalbestyrelsen efter udtalelse fra amtsrådet.

§ 12. Centralbibliotekerne skal supplere samlingerne i amtskommunens folkebiblioteker ved at stille information og materiale til rådighed og formidle lån fra andre biblioteker. Centralbibliotekerne skal rådgive amtskommunens folkebiblioteker og virke for samordning af biblioteksvirksomheden i amtskommunen.

Stk. 2. Centralbibliotekerne står til rådighed for amtsrådet i spørgsmål, der vedrører bibliotekerne i amtskommunen.

Stk. 3. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter nærmere bestemmelser om centralbiblioteksvirksomheden.

§ 13. Amtskommunen indgår overenskomst med centralbibliotekernes hjemstedskommuner om centralbiblioteksvirksomheden.

Stk. 2. Amtskommunen afholder udgiften til centralbiblioteksvirksomheden. Regler herom fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender efter forhandling med Amtsrådsforeningen i Danmark og Kommunernes Landsforening.

§ 14. Til Københavns kommunes biblioteker ydes et særligt statstilskud på 23 pct. af

den udgift, som skulle afholdes efter § 13, stk. 2, hvis disse var centralbiblioteker.

Kapitel 4

Direktoratet for folkebiblioteker

§ 15. Der oprettes et direktorat for folkebibliotekerne under ministeriet for kulturelle anliggender.

Stk. 2. Direktoratet påser, at bibliotekslovgivningen overholdes, og varetager fællesopgaver for folkebibliotekerne, herunder:

- a. Fælles udviklingsarbejde.
- b. Standardiserings- og rationaliseringsforanstaltninger.
- c. Udarbejdelse af generelle regler om betjening og anskaffelse.
- d. Udgivelse af fælles publikationer.
- e. Drift af statsinstitutioner, der betjener folkebibliotekerne.
- f. Officiel deltagelse i internationalt samarbejde på folkebiblioteksområdet.

Stk. 3. Direktoratet yder faglig rådgivning og anden bistand til folkebiblioteker og offentlige myndigheder.

Stk. 4. Direktoratet beregner og fordeler statens tilskud til folkebiblioteker, jfr. § 22.

Stk. 5. Direktoratet er berettiget til at indhente oplysninger om folkebibliotekernes virksomhed og økonomi.

Stk. 6. Direktoratet varetager sekretariatsforretningerne for folkebiblioteksrådet og fordelingsudvalget, jfr. §§ 18 og 21.

§ 16. Direktoratet sørger for udarbejdelse og udgivelse af den danske nationalbibliografi i samarbejde med det nationalbibliografiske råd. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter regler om rådets sammensætning og virksomhed.

§ 17. Direktoratet varetager centrale opgaver inden for lånesamarbejdet.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter efter samråd med undervisningsministeren og efter indstilling fra biblioteksrådenes fællesudvalg regler om lånesamarbejdet mellem alle offentlige og offentligt støttede biblioteker.

Kapitel 5

Folkebiblioteksrådet

§ 18. Der nedsættes et folkebiblioteksråd.

Stk. 2. Direktoratet for folkebibliotekerne forelægger for rådet generelle og principielle sager samt sager, der i øvrigt er af væsentlig betydning for folkebibliotekerne, til udtalelse. Rådet kan også af egen drift afgive udtalelser om folkebibliotekernes forhold.

§ 19. Folkebiblioteksrådet består af følgende medlemmer, der beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender for tre år ad gangen:

- 2 repræsentanter for Bibliotekarforbundet
- 2 repræsentanter for Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark
- 1 repræsentant udpeget af de øvrige personaleorganisationer i fællesskab
- 1 repræsentant for centralbibliotekslederne valgt af og blandt disse
- 1 repræsentant for de øvrige folkebiblioteksledere valgt af og blandt disse
- Overbibliotekaren for statsbiblioteket
- 1 repræsentant for Danmarks Biblioteksforening
- 1 repræsentant for Danmarks Skolebiblioteksforening
- 3 repræsentanter for Kommunernes Landsforening
- 2 repræsentanter for Amtsrådsforeningen i Danmark
- 1 repræsentant for Forskningsbiblioteksstyrelsen

Rektor for Danmarks Biblioteksskole.

Stk. 2. Lederen af direktoratet for folkebibliotekerne deltager som tilforordnet i rådets møder.

Stk. 3. Folkebiblioteksrådet vælger blandt sine medlemmer en formand. Ministeren fastsætter rådets forretningsorden efter indstilling fra rådet.

Stk. 4. Folkebiblioteksrådet vælger af sin midte 4 medlemmer, der sammen med rådets formand indtræder i biblioteksrådenes fællesudvalg. Fællesudvalget behandler sager af fælles interesse for folke- og forskningsbibliotekerne og kan stille forslag om løsning af fælles opgaver. Rådsformændene varetager på skift hvervet som formand for fællesudvalget.

Kapitel 6

Folkebibliotekernes rådighedssum

§ 20. På finansloven opføres en rådighedssum til løsning af folkebibliotekernes fællesopgaver samt af særlige opgaver ved enkelte folkebiblioteker. Rådighedssummen kan anvendes til forsøgsvirksomhed og udviklingsarbejde.

§ 21. Rådighedssummen fordeles af ministeren for kulturelle anliggender efter indstilling fra et fordelingsudvalg, der består af følgende medlemmer:

- 1 repræsentant for Bibliotekarforbundet
- 1 repræsentant udpeget af de øvrige personaleorganisationer i fællesskab
- 1 repræsentant for Danmarks Biblioteksforening
- 1 repræsentant for Kommunernes Landsforening
- 1 repræsentant for Amtsrådsforeningen i Danmark
- Lederen af direktoratet for folkebibliotekerne.

Stk. 2. Fordelingsudvalgets medlemmer og suppleanter for disse beskikkes af ministeren for tre år ad gangen.

Stk. 3. Lederen af direktoratet for folkebibliotekerne er fordelingsudvalgets formand. Ministeren fastsætter udvalgets forretningsorden efter indstilling fra udvalget.

Kapitel 7

Statens tilskud til folkebiblioteker

§ 22. Til driften af hvert folkebibliotek yder staten et tilskud på 23 pct. af bibliotekets driftsudgifter. Driftstilskuddet beregnes efter bibliotekets budget og udbetales i løbet af regnskabsåret. Tilskuddet reguleres efter bibliotekets regnskab.

Stk. 2. Ved opgørelsen af de tilskudsberettigede udgifter fradrages særlige statstilskud og vederlag fra statsinstitutioner og institutioner, der modtager statstilskud.

Stk. 3. Udgiften til lokaler i bygninger, der ejes af kommunen, bortset fra lokaler i folkeskolebygninger, indgår i de tilskudsberettigede udgifter med et ansat beløb efter regler, der fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender efter forhandling med Kommunernes Landsforening. Udgiften til lys og varme i sådanne lokaler indgår med et beløb, der godkendes af direktoratet for folkebibliotekerne.

§ 23. Der ydes årligt statstilskud til:

- a. Biblioteksbetjening af forsvarrets og civilforsvarrets tjenestesteder.
- b. Søfartens Bibliotek.
- c. Biblioteksbetjening af Christiansø.
- d. Det tyske mindretals biblioteker i Sønderjylland.

III. Forskningsbiblioteker

Kapitel 8

Formål

§ 24. Forskningsbibliotekerne har til opgave at stille litteratur og anden information til rådighed for forskning, videregående uddannelse, erhvervsliv, offentlig forvaltning og andre brugere.

Stk. 2. Det kongelige Bibliotek har som Danmarks nationalbibliotek den særlige opgave at indsamle og opbevare den nationale litteratur og andet tilsvarende materiale.

Stk. 3. Statsbiblioteket har den særlige opgave at fungere som overcentral for folkebibliotekerne.

Kapitel 9

Forvaltningen af visse forskningsbiblioteker

§ 25. Ved forskningsbiblioteker, der har til hovedopgave at betjene en højere uddannelsesinstitution, nedsættes et biblioteksudvalg med forskningsbibliotekets leder som formand.

Stk. 2. Biblioteksudvalget består af repræsentanter for bibliotekets personale og for brugerne. Bibliotekets personale og brugerne ved den højere uddannelsesinstitution skal være ligeligt repræsenteret. Antallet af repræsentanter for andre brugere kan ikke overstige antallet af repræsentanter for den højere uddannelsesinstitution.

Stk. 3. Ved biblioteker, der betjener universiteter eller universitetscentre kan biblioteksudvalget nedsætte et underudvalg for hvert af de hovedområder, som findes ved universitetet eller universitetscentret.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om udvalgenes sammensætning, virksomhed og forretningsorden.

§ 26. Biblioteksudvalgets og dets eventuelle underudvalgs opgaver er at fremme samarbejdet mellem forskningsbiblioteket og den

højere uddannelsesinstitution samt andre brugere.

Stk. 2. Biblioteksudvalget og dets eventuelle underudvalg skal have budgetbidrag og regnskabstal for forskningsbiblioteket og for den højere uddannelsesinstitutionens eventuelle institutbiblioteker forelagt til udtalelse.

Stk. 3. Biblioteksudvalget og dets eventuelle underudvalg skal fastsætte retningslinjer for forskningsbibliotekets indkøbspolitik. Såfremt der ved den højere uddannelsesinstitution er oprettet institutbiblioteker, skal udvalget og dets eventuelle underudvalg udarbejde fælles retningslinjer for forskningsbibliotekets og institutbibliotekernes indkøbspolitik og for det samlede materiales fordeling mellem forskningsbiblioteket og institutbibliotekerne.

§ 27. Et forskningsbiblioteks personale er stemmeberettigede og valgbare ved valg til de styrende organer ved den højere uddannelsesinstitution, som det betjener, efter nærmere regler fastsat af undervisningsministeren.

§ 28. Et forskningsbibliotek har ret til at modtage tilskud fra anden side end statskassen samt til at oprette fonde og legater for sådanne tilskudsmidler. Disse fonde og legater holdes uden for statskassen, og der kan alene rådes over dem af de styrelser, der er nedsat af biblioteket selv i overensstemmelse med de vedtægter, der er fastsat for det enkelte fond eller legat.

Kapitel 10

Forskningsbiblioteksstyrelsen

§ 29. Der oprettes en forskningsbiblioteksstyrelse under undervisningsministeriet.

Stk. 2. Styrelsen varetager den centrale administration af forskningsbibliotekerne, herunder:

- a. Udarbejdelse af det samlede bidrag til de årlige bevillingslove for de forskningsbiblioteker, som sorterer under undervisningsministeriet.
- b. Planlægning af forskningsbibliotekernes udvikling og opgavefordeling under hensyn til de uddannelses- og forskningspolitiske mål.
- c. Fastsættelse af generelle bibliotekstekniske retningslinjer.

- d. Udvikling og samordning af forskningsbibliotekernes anvendelse af EDB-teknik.
- e. Driften af forskningsbibliotekernes fælles institutioner.
- f. Fastsættelse af generelle regler for publikumsbetjening, åbningstider m. v.
- g. Officiel deltagelse i internationalt samarbejde på forskningsbiblioteksområdet.
- h. Udarbejdelse af forskningsbiblioteksstatistikker.

Stk. 3. Styrelsen modtager budgetforslag, regnskabstal samt statistiske oplysninger fra samtlige offentlige og offentligt støttede forskningsbiblioteker.

Stk. 4. Styrelsen yder faglig rådgivning og anden bistand til samtlige offentlige og offentligt støttede forskningsbiblioteker.

Stk. 5. Styrelsen kan pålægge samtlige offentlige og offentligt støttede forskningsbiblioteker at følge bestemte generelle bibliotekstekniske retningslinjer, herunder for katalogisering og klassifikation.

Stk. 6. Styrelsen varetager sekretariatsforretningerne for forskningsbiblioteksrådet, jfr. § 30.

Kapitel 11

Forskningsbiblioteksrådet

§ 30. Der nedsættes et forskningsbiblioteksråd.

Stk. 2. Forskningsbiblioteksrådet udtaler sig om:

- a. Det årlige budgetforslag.
- b. Planer for forskningsbibliotekernes udvikling og opgavefordeling.
- c. Tildeling og fritagelse for opgaven som hovedfagbibliotek.

Rådet kan af egen drift afgive udtalelse om forskningsbibliotekernes forhold.

§ 31. Forskningsbiblioteksrådet består af følgende medlemmer, der beskikkes af undervisningsministeren for 3 år ad gangen:

- 6 medlemmer valgt af og blandt forskningsbibliotekslederne,
 - 1 repræsentant for Akademikernes Centralorganisation,
 - 1 repræsentant for Bibliotekarforbundet,
 - 1 repræsentant for Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark,
 - 1 repræsentant udpeget af de øvrige personaleorganisationer i fællesskab,

- 3 repræsentanter for Planlægningsrådet for Forskningen,
- 3 repræsentanter for Rektorkollegiet,
- 1 repræsentant for direktoratet for folkebibliotekerne,
- 1 repræsentant for de studerende ved de højere uddannelsesinstitutioner,
- 1 repræsentant for Danmarks Forskningsbiblioteksforening,
- 1 repræsentant for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd,
- 1 repræsentant for Industrirådet,
- 1 repræsentant for Landbrugsrådet og Rector for Danmarks Biblioteksskole.

Stk. 2. Lederen af forskningsbiblioteksstyrelsen, en repræsentant for undervisningsministeriet og en repræsentant for ministeriet for kulturelle anliggender deltager som tilfornordede i rådets møder.

Stk. 3. Forskningsbiblioteksrådet vælger blandt sine medlemmer en formand. Ministeren fastsætter rådets forretningsorden efter indstilling fra rådet.

Stk. 4. Forskningsbiblioteksrådet vælger af sin midte 4 medlemmer, der sammen med rådets formand indtræder i biblioteksrådenes fællesudvalg, jfr. § 19, stk. 4.

Kapitel 12

Andre bestemmelser

§ 32. Andre offentlige eller offentligt støttede uddannelsesinstitutioner end de i kapitel 9 omhandlede er forpligtede til at oprette den bibliotekstjeneste, der er nødvendig for deres daglige virksomhed.

Stk. 2. Folkebibliotekerne og forsknings-

bibliotekerne varetager efter nærmere aftale overbygningsfunktionen for disse institutioner.

§ 33. Der kan ydes statstilskud til private biblioteker, der virker som offentligt tilgængelige forskningsbiblioteker.

Kapitel 13

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

§ 34. Loven træder i kraft den 1. juli 1981.

Stk. 2. For folkebiblioteker, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er en stilling som heltidsbeskæftiget ledende bibliotekar, træder bestemmelserne i § 6 i kraft den 1. juli 1983.

Stk. 3. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter inden 1. januar 1983 efter forhandling mellem de berørte organisationer regler for deltidsbibliotekarers fortsatte beskæftigelse.

Stk. 4. Ministeren for kulturelle anliggender udfærdiger i øvrigt nærmere bestemmelser om gennemførelse af lovens kapitler 1–7. Om gennemførelsen af lovens kapitler 8–12 fastsættes de nærmere bestemmelser af undervisningsministeren.

Stk. 5. Bekendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975 af lov om folkebiblioteker m. v., som ændret ved lov nr. 212 af 18. maj 1977 og lov nr. 280 af 16. juni 1980, ophæves.

Stk. 6. § 10 i lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner ophæves.

§ 35. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Gennem de senere år er ønsket om en fastere organisation af det samlede danske biblioteksvæsen fremsat med voksende styrke, og kulturministeriet nedsatte derfor i 1976 en kommission, der som led i udformningen af en national informations- og kulturpolitik skulle stille forslag om de ændringer i dansk biblioteksvæsens målsætning og struktur, som er nødvendig for, at de offentlige bibliotekers ressourcer både samfundsøkonomisk og kulturpolitisk kan anvendes så hensigtsmæssigt som muligt.

Kommissionen skulle behandle spørgsmålet om de overordnede organer, som bør indgå i det offentlige biblioteksvæsens struktur, herunder problemer i forbindelse med den centrale administration af folke- og forskningsbiblioteksvæsenet. Kommissionen skulle undersøge, hvordan man kan styrke samarbejdet mellem de forskellige bibliotekstyper, samt hvilke muligheder der er for etablering eller videre udbygning af fælles institutioner. Den skulle endvidere drøfte afgrænsningen mellem de forskellige bibliotekstypers virkeområde og opgaver, bl. a. med henblik på alle grene af undervisningssektoren.

Kommissionen skulle fremkomme med forslag om forskningsbiblioteksvæsenets fremtidige struktur og styrelse og drøfte folkebibliotekernes målsætning og struktur, herunder problemer i forbindelse med en tilskudsomlægning samt den centrale administration og rådgivning på området. Spørgsmålet om folkebibliotekernes indkøbs- og kassationspolitik skulle indgå i kommissionsbehandlingen, og endelig var kommissionen bemyndiget til at drøfte andre biblioteksproblemer af faglig strukturel karakter og fremkomme med forslag til deres løsning.

Forslaget er udarbejdet dels på grundlag af bibliotekskommissionens betænkning, bet. nr. 878/1979, dels på grundlag af de to lovudkast, som betænkningen indeholder.

Lovforslagets område er de offentlige biblioteker. Herved forstås på den ene side folkebibliote-

kerne og på den anden side de offentlige forskningsbiblioteker.

På et meget væsentligt punkt adskiller nærværende lovforslag sig fra udkastene i betænkningen.

Forslagsstillerne ønsker det hidtidige gratisprincip fastholdt for så vidt angår bibliotekernes udlån af bøger og andet trykt materiale. Men samtidig ønsker forslagsstillerne at konstatere, at vort samfund ikke har råd til den udvikling af udlånsmaterialet, der har fundet sted i de senere år. Det gælder bl. a. vederlagsfrit udlån af audiovisuelle materialer og mangfoldiggjort kunst. Det må overlades til den enkelte kommunes egen afgørelse, om materiale, der ikke er omfattet af den frie låneret, bør findes på kommunens bibliotek, og hvordan evt. udlån heraf skal finansieres.

Medens der har været lovgivet om folkebibliotekerne siden 1920, så har de offentlige forskningsbibliotekers virksomhed ikke været lovfæstet, bortset fra de specielle regler i § 10 i lov af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

Selv om en statslig styring af forskningsbibliotekssektoren principielt er mulig uden lovgivning, så vil en sådan lovgivning give langt bedre muligheder for at sikre en samordnet budgetlægning og planlægning, standardisering og rationalisering inden for denne sektor som helhed.

Ud fra en helhedsbetragtning af det offentlige danske biblioteksvæsen har bibliotekskommissionen derfor foreslået, at den gældende lov om folkebiblioteker afløses af en fælles lov for folkebiblioteker og forskningsbiblioteker.

Forslaget bygger på udkastet fra bibliotekskommissionens mindretal, som tager sit udgangspunkt i de forskelle af administrativ og opgavemæssig art, som består mellem de to bibliotekssektorer.

Folkebibliotekerne er kommunale institutioner, der alle – uanset forskelle i størrelse – har den samme opgave, nemlig at give børn og voksne mulighed for oplevelse, faglig orientering, kundskabstegnelse og selvstændig meningsdannelse, jfr. § 2.

Forskningsbibliotekerne er derimod statsinstitutioner. De har ganske vist en betydningsfuld opgave i at udlåne litteratur og andet materiale, som ikke findes på folkebibliotekerne, til enhver, uanset hvilket formål lånet tjener.

De må imidlertid først og fremmest betragtes som et uundværligt arbejdsredskab for de højere uddannelser og for forskning og udviklingsarbejde. Dette uanset om forskningen og udviklingsarbejdet foregår ved de højere uddannelsesinstitutioner, andre offentlige forskningsinstitutioner, private virksomheder eller af enkeltpersoner. Dette er blevet stærkt understreget af de højere uddannelsesinstitutioner, Rektorkollegiet, Planlægningsrådet for Forskningen, Industrirådet og Landbrugsrådet i udtalelser til bibliotekskommissionen.

Uden den oplagring og ajourføring af viden og formidling af nye forskningsresultater, som finder sted i forskningsbibliotekerne, kan ingen videnskabsgren opstå, udvikle og forny sig, frembringe nye resultater eller i dansk sammenhæng udnytte de landvindinger, som omverdenens forskning har opnået. Forskningsbibliotekerne virker i denne sammenhæng ikke blot som serviceorganer for forskningen, men også som et integreret led i selve forskningsprocessen og den dermed forbundne informations- og dokumentationsvirksomhed.

I bestræbelserne på at skabe en overordnet, samfundsmæssig styring af landets forskningsindsats således, at man kan give forskningsprojekter, der kan imødekomme samfundets behov, en høj prioritet, er det vigtigt, at også den overordnede planlægning og bevillingsmæssige prioritering af forskningsbibliotekernes virksomhed forgår som en integreret del af den samlede planlægning og prioritering af forskningen.

Da undervisningsministeren er ansvarlig såvel for den altovervejende del af de højere uddannelser som for forskningspolitikken, foreslås det, at der under undervisningsministeriet oprettes en forskningsbiblioteksstyrelse, der kan varetage den centrale forvaltning og planlægning af forskningsbibliotekerne inden for en fælles bevillingsramme. For at forskningsbiblioteksstyrelsen kan løse sine opgaver, vil det være nødvendigt, at de fire store forskningsbiblioteker under ministeriet for kulturelle anliggender: Det gvl. Bibliotek, universitetsbiblioteket i København, universitetsbiblioteket i Odense og statsbiblioteket i Århus, der betjener universiteterne i de tre byer, flyttes til undervisningsministeriets ressortområde. Ændringen af statsbibliotekets ressortforhold medfører dog ingen ændring af dette biblioteks opgaver som overcentral for folkebibliotekerne.

For så vidt angår folkebibliotekernes centrale administration foreslås det hidtidige bibliotekstilsyn omdannet til et direktorat for folkebibliotekerne under ministeriet for kulturelle anliggender.

Medens lovforslagets almindelige bestemmelser alene gælder for folkebibliotekerne og de offentlige forskningsbiblioteker, bemyndiges ministeren for kulturelle anliggender til i samråd med undervisningsministeren at fastsætte regler for lånesamarbejdet mellem alle biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige, jfr. § 17, stk. 2.

Endelig anses det for nødvendigt i lovforslaget at pålægge offentlige og offentligt støttede uddannelsesinstitutioner at etablere egen biblioteksbetjening, jfr. § 32.

Lovbestemmelser om biblioteksbetjening ved uddannelsesinstitutioner har hidtil kun eksisteret for folkeskolens vedkommende og for de institutioner, der er omfattet af § 10 i lov af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

Ved bibliotekslovens revision i 1964 blev de nugældende bestemmelser om skolebiblioteker i folkeskolen optaget i loven som kapitel 4. I henhold til § 17 i lov af 26. juni 1975 om folkeskolen overføres lovhjæmmelen for skolebibliotekernes virksomhed imidlertid fra biblioteksloven til folkeskoleloven. Hjemmelen træder dog først i kraft, når bibliotekslovens kapitel 4 ophæves.

Forslagsstillerne tilslutter sig, at skolebibliotekerne overføres til folkeskolen, når en ny bibliotekslov træder i kraft. Lovforslaget indeholder derfor ingen bestemmelser, der svarer til den gældende bibliotekslovs kapitel 4. Kommissionen har i denne forbindelse fremhævet, at skolebibliotekerne i fremtiden hører hjemme i folkeskolen alene som et værdifuldt led i undervisningen, og at skolebibliotekernes placering i det samlede biblioteks-system bestemmes af folkeskolens formål og opgaver. Kommissionen forudsætter dog, at det hidtidige lovbestemte samarbejde mellem folke- og skolebiblioteker afløses af et frivilligt samarbejde, især på materialevalgsområdet.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til § 1

Bibliotekernes opgave i samfundet er at indsamle informationsbærende materiale, at registrere og ordne materialet, at opbevare det og gøre det tilgængeligt for benytterne.

Denne opgave må nødvendigvis fordeles mellem en række biblioteker og bibliotekstyper, der hver især løser en nærmere afgrænset delopgave, der indgår som et led i det større hele. For at de

F.t.l. om biblioteker

enkelte bidrag til den samlede løsning kan få den fulde vægt må samarbejdet mellem bibliotekerne styres under en fælles kulturpolitisk og samfundsøkonomisk synsvinkel.

Forslaget fastslår til indledning, at de offentlige biblioteker er en helhed og har et fælles formål. Folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne har hver deres særlige opgaver, som det fremgår af § 2 og § 24.

Ad stk. 1:

Bibliotekerne er samfundets lager af information i litterær og anden form, en nødvendig forudsætning for uddannelse, forskning og erhverv og for den enkeltes deltagelse i kulturlivet og samfundsdebatten.

De offentlige bibliotekers materialesamlinger er ikke begrænset til bøger og tidsskrifter, men omfatter i princippet alle former for informationsbærende materiale, som kan tjene deres formål.

De offentlige biblioteker skal stille deres trykte materiale vederlagsfrit til rådighed for enhver, der har bopæl i landet. Som hovedregel skal dette materiale dels kunne benyttes på stedet, dels kunne hjemlånes. Enhver, der er tilmeldt et dansk folke-register, har ret til hjemlån fra de offentlige biblioteker. Udlændinge på besøg i landet kan efter bibliotekets skøn opnå samme ret, eventuelt mod betaling af depositum. »Den frie låneret« har været gældende i folkebibliotekerne siden bibliotekslovens revision i 1964 og er almindeligt anerkendt i forskningsbibliotekerne.

Hjemlån af de offentlige bibliotekers trykte materiale er under alle omstændigheder vederlagsfrit. Hvis biblioteket fremskaffer det ønskede materiale fra et andet dansk eller udenlandsk bibliotek, sker det også vederlagsfrit for låneren. Ligeledes kan blinde og læsehandicappede vederlagsfrit hjemlåne lydånd. Således bør også lydavisere oprettes i kommunerne og vederlagsfrit stilles til rådighed for blinde og læsehandicappede.

Ved visse EDB-søgninger efter en benytters specielle ønske kan det dog være nødvendigt at lade benytteren refundere en afgift, som pålægges biblioteket udefra. Biblioteksdirektoratet udarbejder nærmere retningslinjer for bibliotekernes brug og opkrævning af refusion ved EDB-baserede informationstjenester.

Ad stk. 2:

De offentlige biblioteker kan efter kommunalbestyrelsens valg og uden udgift for staten supplere og uddybe deres øvrige tilbud ved kulturelle og

folkeoplysende arrangementer, som afholdes af biblioteket selv eller i samarbejde med andre.

Folkebibliotekerne er i mange kommuner blevet samlingssteder for lokale kulturelle arrangementer, f. eks. debataftener, udstillinger, musikarrangementer, film- og teaterforestillinger. Arrangementsvirksomheden for børn har haft betydning ikke mindst i egne, hvor det kulturelle tilbud til børn er begrænset.

Folkebibliotekets arrangementsvirksomhed skal i første række støtte og supplere den kulturelle aktivitet, som allerede er i gang.

Folkebiblioteket kan fungere som sekretariat for et eventuelt kulturelt samråd og stille lokaler og sekretariatsbistand til rådighed for andre initiativtageres arrangementer.

De offentlige bibliotekers arrangementsvirksomhed er ikke obligatorisk, men når biblioteket selv er ansvarlig for et arrangement, skal der være offentlig adgang.

For et folkebiblioteks egen arrangementsvirksomhed som helhed gælder de samme krav om kvalitet, aktualitet, alsidighed og neutralitet som ved bibliotekets materialevalg.

Til § 2

Ad stk. 1:

Bestemmelserne i stk. 1 skal sammenholdes med den fælles formålsbestemmelse i § 1. Folkebibliotekerne skal støtte udviklingen af fri og selvstændig meningsdannelse, skabende og kritiske evner og dømmekraft. De skal give børn og voksne adgang til viden af enhver art og mulighed for menneskelig, kunstnerisk og rekreativ oplevelse.

Folkebiblioteket er lokalsamfundets bibliotek. Det enkelte folkebibliotek og dets afdelinger betjener et virkeområde, som omfatter en eller flere kommuner. Tilsammen udgør de ca. 250 folkebiblioteker en landsdækkende organisation, der står til rådighed for alle landets borgere.

Folkebibliotekets samlinger af bøger og andet trykt materiale skal opbygges til et niveau og et omfang, der svarer til virkeområdets størrelse og behov. Det enkelte bibliotek skal være selvforsynende med det trykte materiale, der kan udnyttes tilstrækkeligt på stedet, og låne det øvrige fra andre biblioteker. Der forudsættes udarbejdet vejledende retningslinjer for folkebibliotekernes trykte materialesamlinger.

Ved bibliotekslovens revision i 1964 blev det muligt for folkebibliotekerne at formidle andet egnet materiale, dvs. audiovisuelt materiale og billedkunst. Udgiften hertil kunne godkendes som

driftstilskudsberettiget, men der blev ikke udarbejdet nærmere retningslinjer for samlingernes etablering og omfang, og folkebibliotekerne er ikke forpligtet til at stille dette materiale til rådighed.

Ved audiovisuelt materiale forstås lydberørende og billedberørende materiale, som kun kan benyttes ved hjælp af apparatur, f. eks. grammofonplader, lydbånd, dias, billedbånd, film, videogrammer osv.

Audiovisuelle materialer har siden 1964 eksisteret på folkebibliotekerne. Ved bestemmelsen i § 1, stk. 1, forpligtes bibliotekerne alene til at stille trykt materiale til rådighed. Forslagsstillerne mener, at et bibliotek skal være det, betegnelsen umiddelbart udtrykker, nemlig en samling af bøger og andet trykt materiale. Forslagsstillerne mener ikke, at ethvert folkebibliotek skal have pligt til at anskaffe og udlåne hele den endeløse strøm af musik, der i dag kan fås på bånd og plader. Det vil slet ikke være muligt ud fra kravene til bibliotekernes udlånsmateriale om alsidighed, kvalitet og aktualitet at anskaffe blot en rimelig del af alt det, der kommer frem år efter år, og vedligeholde det i bibliotekssamlinger ud over landet, uden at det vil få uoverskuelige økonomiske konsekvenser. Det vil også kunne medføre øgede krav fra fremstillerne om øgede afgifter, som det offentlige da må betale. Forslagsstillerne er ikke modstandere af, at audiovisuelle materialer og mangfoldiggjort kunst (plakater, grafik osv.) samt reproduktioner får en plads på vore biblioteker med henblik på udstillinger, undervisning o. lign. formål. Men det må være op til den enkelte kommunes frie afgørelse, hvilke materialer man anser for værdifulde nok til at anskaffe, deponere og i givet fald udlåne. Anskaffelse, udlån m. v. af sådant materiale kan ikke finansieres over det statslige driftstilskud.

Folkebiblioteket skal betjene alle i virkeområdet, ikke mindst børn, som næsten alle bruger biblioteket, samt unge.

Over for benytttere med læsevanskeligheder har folkebiblioteket et særligt ansvar. Der bør på biblioteksdirektoratets initiativ ydes en varig indsats for at producere og formidle materialer til læsehandicappede og i øvrigt forbedre biblioteksbetjeningen af denne befolkningsgruppe.

Som led i den almindelige betjening af virkeområdet bør folkebiblioteket forpligtes til at varetage den daglige biblioteksbetjening af blinde, således at centralbiblioteket også på dette område varetager en overbygningsfunktion. Folkebiblioteksbetjening af blinde og stærkt svagsynede er hidtil i hovedsagen sket gennem statens bibliotek og trykkeri for blinde. Denne institution forudsættes overført fra socialministeriets til kulturministe-

riets ressort. Lydbånd m. v. skal vederlagsfrit stilles til rådighed for blinde og læsehandicappede.

Ad stk. 2:

De offentlige bibliotekers informationsvirksomhed, jfr. § 1, stk. 1, vil variere efter bibliotekets størrelse og karakter, men principielt skal ethvert bibliotek danne indgang til samfundets samlede net af information.

Der bør etableres et nært samarbejde mellem folkebiblioteker og forskningsbiblioteker om den fremtidige informationspolitik.

I betænkningerne om udvidet statslig information om love m. v. og om kommunalt nærdemokrati (Betænkning 787/1977 og 798/1977) peges der på folkebibliotekerne som et væsentligt led i den offentlige informationstjeneste. Folkebibliotekerne må derfor altid råde over aktuelt informationsmateriale. De bør f. eks. løbende modtage det offentligt tilgængeligt materiale, som produceres i lokale forvaltninger og institutioner, og registrere materialet. Statslige publikationer bør registreres i Dansk Bogfortegnelse, så bibliotekerne hurtigt får kendskab til deres eksistens, og statens informationstjeneste bør inddrages i en tilfredsstillende distributionsordning.

Det bør samtidig være en pligt for hvert folkebibliotek at opbygge en lokalhistorisk samling af trykt og andet egnet materiale og at udføre lokalbibliografisk arbejde. Opgaven bør koordineres med de lokalhistoriske arkivers virksomhed, eventuelt ved at arkivet drives som en afdeling af folkebiblioteket.

For at sikre alsidigheden i informationsformidlingen bør lokale grupper have samme adgang som de offentlige myndigheder til at fremlægge deres synspunkter på offentlige spørgsmål, f. eks. i form af alternative lokalplaner, mangfoldiggjorte indlæg i samfundsdebatten o. lign. og til at bekendtgøre møder, arrangementer osv. ved opslag i biblioteket.

Ad stk. 3:

Betjeningen af uddannelsessøgende er en selvfølgelig og central opgave for folkebibliotekerne, herunder også en organiseret orientering af uddannelsessøgende enkeltvis og i grupper om bibliotekets tilbud.

Folkebibliotekerne skal herudover støtte og supplere biblioteksvirksomheden ved offentlige og offentligt støttede uddannelsesinstitutioner og varetage grundfunktionen for den almene fritidsundervisning, se § 32 og bemærkningerne dertil.

Ad stk. 4:

De enkelte kommunalbestyrelser skal selv kunne bestemme, om der skal stilles musikbærende materiale til rådighed, og hvordan virksomheden finansieres, da udgiften hertil ikke kan godkendes som driftstilskudsberettiget.

Til § 3

Bestemmelsen om folkebiblioteket som obligatorisk kommunal institution blev indført ved lovrevisionen 1964. Selv om alle kommuner nu har etableret folkebibliotek, er bestemmelsen opretholdt under hensyn til den betydning, man må tillægge folkebiblioteket som kulturinstitution og som led i det samlede offentlige biblioteksvæsen.

Som led i den gældende lov fastslås det, at folkebibliotekets virkeområde, dvs. det geografiske område, biblioteket primært er forpligtet til at betjene, er en kommune eller flere kommuner, der har indgået en samarbejdsaftale. Det betyder, at kommunen er det mindste virkeområde, og at folkebiblioteksvæsenet i et givet virkeområde skal udgøre en organisatorisk enhed og administreres under ét.

Til § 4

Aftale om samarbejde kan som hidtil indgås efter reglerne i den kommunale styrelseslov. Ved samarbejdsordninger kan der ofte opnås en bedre udnyttelse af midlerne, end hvis flere kommuner løser opgaverne hver for sig.

Ved en betjeningsoverenskomst køber en kommune biblioteksbetjening af en anden kommune. Der oprettes ikke noget fællesskabsorgan. Det må være en forudsætning, at betjeningen er af samme lødighed, som hvis kommunen havde etableret et selvstændigt folkebibliotek, og der bør som hovedregel være mindst én fast biblioteksafdeling i hver kommune.

Da kommunen er det mindste virkeområde, skal en betjeningsoverenskomst omfatte hele den betjente kommunes område. Direktoratet for folkebibliotekerne kan dog i særlige tilfælde godkende delvise samarbejdsordninger, f. eks. for et grænseområde mellem to kommuner, for et sommerhusområde i en kommune med spredt befolkning eller om bogbusbetjening af spredt bebyggede områder eller afsides liggende institutioner.

Til § 5

Kommunalbestyrelsen, resp. fællesskabsbestyrelsen, har det endelige ansvar for folkebibliotekets

drift og den endelige myndighed i alle anliggender, som er henlagt til lokal afgørelse.

Det følger af lovbestemmelserne om kommunernes styrelse, at folkebiblioteket henføres under et af de stående udvalgs forretningsområde, og at alle overordnede administrative funktioner i forbindelse med folkebiblioteksvæsenet skal varetages af det stående udvalg, der handler på kommunalbestyrelsens vegne.

Hvor et folkebibliotek drives som et kommunalt fællesskab, varetages den umiddelbare forvaltning af en fællesskabsbestyrelse. Fællesskabsbestyrelsens medlemmer udpeges af de kommunalbestyrelser, der har oprettet fællesskabet, og af disse kommunalbestyrelses midte.

Det overlades til kommuner med magistratsordning selv at fastsætte en styrelsesform i overensstemmelse med den kommunale styrelseslov.

Til § 6

Lovforslagets mål er at tilvejebringe en principielt ensartet biblioteksservice for alle uanset bopæl. Det foreslås derfor, at der skal være heltidsbetjening i alle folkebiblioteker.

Efter § 6 i den gældende bibliotekslov skal der være heltidsbetjening i virkeområder med over 5.000 indbyggere og i biblioteker med heltidsbeskæftiget personale. Der er i vidt omfang dispenseret fra dette krav, bl. a. på grund af den tidligere bibliotekarmangel, men i de senere år er et betydeligt antal biblioteker overgået til heltidsstatus, bl. a. med støtte af dispositionssummen efter § 5, stk. 5, i den gældende lov.

Med den foreslåede bestemmelse bortfalder muligheden for en forlængelse af de hidtidige dispensationer. Kravet om overgang til heltidsordning skal derfor først træde i kraft efter en overgangstid på 2 år efter lovens ikrafttræden, dvs. den 1. januar 1983, jfr. § 34, stk. 3.

Efter lovens ikrafttræden skal det dog ikke være muligt at besætte stillinger som ledende bibliotekar med deltidsbibliotekarere, dvs. medarbejdere uden bibliotekaruddannelse.

I landkommuner kan det være tilstrækkeligt med 1 faguddannet leder. Som medhjælper f. eks. til at forestå udlånet i filialer, kan deltidsbibliotekarere anvendes. Forslagsstillerne mener derfor, at uddannelsen af deltidsbibliotekarere bør fortsætte.

Af hensyn til de deltidsbibliotekarere, som berøres af overgangen til heltidsordning, foreslås det i § 34, stk. 3, at ministeren for kulturelle anliggender inden 1. januar 1983 fastsætter regler for deltidsbibliotekarers fortsatte beskæftigelse, efter at

spørgsmålet har været forhandlet mellem organisationerne, herunder Kommunernes Landsforening, Deltidsbibliotekarforeningen og Biblioteksforbundet.

Den nuværende pligt i folkebibliotekslovens § 7, stk. 1, for kommunalbestyrelsen til at indhente bibliotekstilsynets udtalelse for ansættelse af en heltidsbeskæftiget biblioteksleder foreslås ikke opretholdt. Kommunalbestyrelsen bør derimod meddele direktoratet for folkebibliotekerne, at en sådan ansættelse har fundet sted.

Til § 7

Indholdet af stk. 1, 1. pkt., svarer til gældende bestemmelser i bekendtgørelsen om folkebiblioteker, § 21, stk. 1.

De kriterier, der skal lægges til grund ved materialevalget, er kvalitet, aktualitet, alsidighed og neutralitet.

Ved kvalitet forstås ikke entydigt litterær kvalitet; for faglitteraturens vedkommende må der også stilles krav til kvaliteten af det saglige indhold. Begrebet kvalitet skal i det hele taget som hidtil ikke fortolkes snævert, men må i denne forbindelse snarest bestemmes ved sin modsætning: den upersonlige, stereotype litteratur, som det netop er folkebibliotekernes opgave at tilbyde et alternativ til, også når det gælder den underholdende litteratur. Materialet bør bedømmes i forhold til dets betydning for opfyldelsen af folkebibliotekets formål.

Afgørende er ikke de enkelte beslutninger om valg af materiale, men helheden, der i overensstemmelse med kravet om alsidighed bør være velfabulanceret uden slagside i retning af det meget lette og populære eller det modsatte.

Kravet om aktualitet og alsidighed kan gøre det rimeligt at anskaffe materiale på et tidspunkt, hvor det er aktuelt, selv om en endelig bedømmelse i forhold til kvalitetskravet endnu ikke er mulig.

Det følger endvidere af aktualitetskravet, at materiale, der er stærkt efterspurgt, bør være til stede i et sådant omfang, at urimeligt lange ventetider undgås.

Kravet om gennemført neutralitet i materialevalget har været et grundlæggende princip for danske folkebiblioteker siden 1920.

Bestemmelsen indebærer, at biblioteket skal råde over et alsidigt materiale, der lader alle opfattelser komme til orde, også opfattelser, der kan anses for kontroversielle. Intet materiale af kvalitet må udelukkes på grund af de politiske, religiøse eller moralske holdninger, det giver udtryk for,

idet det overlades benytteren på dette grundlag at danne sig sin personlige opfattelse.

Der kan være stor forskel på befolkningens livsanskuelse i forskellige egne af landet. Der bør derfor ved materialevalget tages hensyn til vedkommende folkebiblioteks geografiske placering og den stedlige befolknings særpræg og ønsker.

Ad stk. 2:

Bestemmelsen svarer til gældende bestemmelser i bekendtgørelsen om folkebiblioteker, § 18, om materialevalgsmyndigheden og materialevalgets organisation.

Kommunalbestyrelsen har det endelige ansvar for materialevalget og for arrangementsvirksomheden. Den ledende bibliotekar bemyndiges til under ansvar over for kommunalbestyrelsen at foretage materialevalget og valget af arrangementer i overensstemmelse med lovens bestemmelser og den materialevalgspolitik, som kommunalbestyrelsen har fastlagt.

Kommunalbestyrelsen og det stående udvalg inddrages ikke i det løbende materialevalg, men kun i principielle afgørelser og f. eks. i tilfælde, hvor der forligger benytterklager.

Kommunalbestyrelsen fastsætter bestemmelser om materialevalgspolitikken og om materialevalgets organisation.

Gennem en skriftlig udformet og jævnlige ajourført materialevalgspolitik angives nærmere retningslinjer for materialebestandens sammensætning under hensyn til de forskellige benyttergruppers behov. Det vil i reglen være hensigtsmæssigt at udforme materialevalgspolitikken i samarbejde med centralbiblioteket og de øvrige kommuner i området.

Bestemmelserne om materialevalgets organisation angiver, hvordan materialevalgsmuligheden kan delegeres til enkelte bibliotekarer eller udvalg af bibliotekarer. Alle bibliotekarer bør have mulighed for at medvirke i materialevalget enten ved deltagelse i materialevalgsmøder eller på anden måde.

Ad stk. 3:

For forslagsstillerne er det vigtigt, at de lokale myndigheders suverænitæt respekteres fuldt ud - det er kommunalbestyrelsen, der har den endelige afgørelse i den enkelte sag.

Til § 8

Det fremgår af § 1, stk. 1, og bemærkningerne dertil, at alle kan benytte biblioteket, og at benyttelsen er gratis.

I et publikumsreglement fastsætter kommunalbestyrelsen de nærmere regler om benyttelsen af det enkelte folkebibliotek, f. eks. om lånetidens længde, om fremgangsmåden ved for sen aflevering og om erstatning for materiale, der beskadiges eller bortkommer. I reglementet kan der også stilles krav om forevisning af legitimation (evt. med personnummer) ved indmeldelsen, og om betaling af bøder ved overskridelse af den fastsatte lånetid.

Bestemmelsen om, at biblioteket kan benyttes gratis, er ikke til hinder for bødeordninger, der skal sikre en rimelig cirkulation af materialet. Bestemmelsen om, at alle kan benytte biblioteket, afskærer heller ikke biblioteket fra at udelukke en benytter i kortere eller længere tid, hvis han har misbrugt biblioteket.

En vis ensartethed i reglementsbestemmelserne er ønskelig af hensyn til benytterne og er også gennemført i praksis. Danmarks biblioteksforening og bibliotekstilsynet har udsendt vejledende standardreglementer, en opgave, som forudsættes videreført af direktoratet efter behov.

Alle oplysninger om enkeltpersoners biblioteksbenyttelse, herunder bibliotekernes udlånsregistrering, må betragtes som fortrolige og er omfattet af bibliotekspersonalets tavshedspligt.

Til § 9

Bestemmelserne i stk. 1 og 4 svarer i princippet til § 2, stk. 3 og 4, i den gældende bibliotekslov.

I så godt som alle virkeområder vil der være behov for en decentralisering af folkebibliotekets betjening ved oprettelse af filialer. Biblioteksstrukturen i det enkelte virkeområde vil afhænge bl. a. af områdets geografiske udformning, bebyggelsesforhold, kommunikationer osv. og må derfor planlægges lokalt, jfr. bemærkningerne til § 10 om udbygningsplanlægning.

Hvor der ikke er grundlag for oprettelse af faste filialer, kan der etableres mobil filialbetjening ved bogbusser. Filialernes tilbud må gradueres efter det lokale behov.

I alle faste filialer og bogbusser skal der også være samlinger for børn. Børns mulighed for at komme på biblioteket er i høj grad afstandsbestemt. Hver afdeling af biblioteket fungerer i realiteten som hovedbibliotek for børnene i området og må derfor så vidt muligt tilbyde en fuldstændig service. Det gælder ikke mindst i landområder, hvor børn må have adgang til et børnebibliotekstilbud på samme måde som børn i byerne, uanset at de skolesøgende børn også kan benytte skolebiblioteket.

Folkebibliotekerne har allerede i vidt omfang indført en opsøgende betjening af de benyttere, som er afskåret fra selv at komme på bibliotekets offentligt tilgængelige afdelinger. Med bestemmelserne i stk. 2 forpligtes folkebiblioteket til at decentralisere sin virksomhed også ved opsøgende betjening.

Denne betjening omfatter personer, som er bundet til ophold på institutioner i virkeområdet som f. eks. sygehuse, plejehjem, institutioner for handicappede, arrester og fængsler osv.

Betjeningen kan ske ved, at der oprettes en afdeling af folkebiblioteket på stedet, ved udstationering af depoter eller ved anden form for samarbejde afhængigt af institutionens karakter og antallet af beboere. Hvis kun enkelte af beboerne er handicappede, kan der etableres individuel betjening (»Biblioteket kommer«).

Endelig forpligtes folkebiblioteket til at yde »Biblioteket kommer« betjening til hjemmeboende i virkeområdet, som på grund af handicap eller svagelighed ikke selv kan bevæge sig til biblioteket.

Biblioteksbetjening i institutioner må altid ske efter en aftale mellem folkebiblioteket og institutionen. Ved samarbejde med institutioner, der drives af staten, amtskommunen eller en anden kommune, skal udgiften til den obligatoriske betjening efter stk. 2 afholdes af institutionen (eller den myndighed, der driver institutionen). Det samme gælder ved betjening af private eller selvejende institutioner, som modtager tilskud fra det offentlige, og som ikke er oprettet med henblik på virkeområdets beboere og ikke fortrinsvis benyttes af dem. Betjeningens art og omfang og vederlagets størrelse fastsættes i en overenskomst.

Efter socialforskningsinstituttets biblioteksundersøgelse (Folkebiblioteket og befolkningen, 1979) benytter ca. halvdelen af den voksne befolkning og langt de fleste børn bibliotekerne.

Folkebibliotekets såkaldte public relations virksomhed har til formål at udbrede kendskabet til biblioteket og dets service blandt så mange som muligt, også i biblioteksfremmede grupper. Bestemmelsen pålægger folkebibliotekerne at intensivere denne virksomhed.

Til § 10

På en række områder, herunder sygehus-, social- og uddannelsesområdet, er kommunerne efter kommunalreformen blevet forpligtet til at fremlægge udbygningsplaner både for den nærmere fremtid og for en længere årrække.

Der foreslås nu også indført en obligatorisk 12-årig, rullende udbygningsplanlægning på folkebiblioteksområdet. Gennem denne planlægning, som især vil dreje sig om struktur og service, skal der skabes et fyldestgørende grundlag for kommunalbestyrelsens beslutninger om målsætningen for folkebibliotekets ydelser og om deres art og omfang.

Udarbejdelsen af planerne bør sammen med den flerårige budgetlægning betragtes som et led i kommunernes almindelige fysiske og økonomiske planlægning, sådan som det er forudsat i kommunalplanloven.

Det bør ved planlægningen bl. a. overvejes, hvordan man i den enkelte kommune bedst kan tilvejebringe en biblioteksbetjening af den krævede og ønskede standard, og om denne standard kan nås gennem kommunens eget biblioteksvæsen eller i samarbejde med andre kommuner.

Biblioteksplanlægningen bør bringes i sammenhæng med planlægningen på andre områder, både i kommunen og i amtskommunen. Centralbiblioteket er forpligtet til at bistå den enkelte kommune ved udarbejdelsen af udbygningsplanerne, og kommunerne forpligtes til at deltage i den koordinering, som amtsrådet udfører gennem centralbiblioteket på planlægningsområdet.

Centralbiblioteket er amtsrådets konsulent ved gennemgangen af kommunernes udbygningsplaner, ved sammenfatningen af planerne til en biblioteksplan for amtskommunen og ved samordningen mellem biblioteksplanlægningen og de andre sektors planlægning.

Amtskommunens biblioteksplan indsendes til direktoratet for folkebibliotekerne, som ikke skal godkende planen, men kan påpege mulige uoverensstemmelser mellem udbygningsplanerne og lovgivningen og i øvrigt udtale sig om planerne. Den generelle udtalelse kan ske i form af en samlet tilbagemelding, som kan være vejledende for det følgende års planarbejde i kommuner og amtskommuner.

Københavns og Frederiksberg kommuner, som ikke tilhører nogen amtskommune, koordinerer deres udbygningsplaner ved indbyrdes forhandling.

Med hjemmel i stk. 5 fastsætter ministeren nærmere regler om udbygningsplanernes form og indhold og om fremgangsmåden ved udbygningsplanernes udformning og behandling i de enkelte led.

Til § 11

Centralbiblioteket er et af folkebibliotekerne i amtskommunen, der ud over virksomheden som folkebibliotek for hjemstedskommunen tillige virker som centralbibliotek.

Formuleringen »for hver amtskommune« er valgt for i særlige tilfælde at muliggøre en undtagelse fra det absolutte hovedprincip, at der skal være ét centralbibliotek i hver amtskommune, f. eks. ved at to amtskommuner betjenes af samme centralbibliotek.

Ganske enkelte amters geografiske udformning kan medføre, at hensynet til brugerne kræver flere centralbiblioteker i vedkommende amt.

Kulturministeren afgør efter forhandling med amtsrådet, hvilket folkebibliotek der skal være centralbibliotek for amtskommunen, og i amter med flere centralbiblioteker, hvilket centralbibliotek den enkelte kommune hører under.

Amtsrådets økonomiske forpligtelse for centralbiblioteksvirksomheden og centralbibliotekets rådgivende status over for amtsrådet gør det naturligt, at amtsrådet udtaler sig forud for ansættelsen af den ledende bibliotekar ved centralbiblioteket.

Til § 12

I stk. 1 anføres rammebestemmelser for centralbiblioteksforpligtelsen, idet der i en bekendtgørelse vil blive givet nærmere retningslinjer for forpligtelsen indhold, jfr. stk. 3.

Centralbiblioteksfunktionen over for amtskommunens biblioteker falder i fire hovedgrupper: den supplerende, den praktiske, den koordinerende og den rådgivende funktion.

Gennem udlån af materialer supplerer centralbibliotekerne amtskommunens folkebiblioteker. Centralbibliotekernes materialeoverbygning skal nå et niveau, hvis øvre grænse bestemmes af, hvad folkebibliotekerne som helhed bør være selvforsynende med.

Centralbibliotekernes materialeoverbygning og udlånsforpligtelse omfatter kun bøger og andet trykt materiale. Materiale, som centralbibliotekerne ikke selv ejer, skal søges fremskaffet fra andre biblioteker. Centralbibliotekernes informationstjeneste skal supplere de øvrige folkebibliotekers informationsvirksomhed, idet centralbibliotekerne er forpligtet til at søge svar på spørgsmål, som disse biblioteker ikke selv kan besvare.

I forbindelse med overbygningsfunktionen påhviler det centralbibliotekerne at yde praktisk bistand bl. a. ved etablering af en effektiv transporttjeneste, der sikrer hurtig ekspedition af materialer til de øvrige biblioteker.

Centralbibliotekerne skal virke for en koordinering af materialeanskaffelserne i centralbibliotekerne og amtskommunens øvrige biblioteker for at opnå den servicemæssigt og økonomisk mest hensigtsmæssige fordeling af de samlede materialeresourcer. Centralbibliotekerne skal yde den fornødne rådgivning med hensyn til materialevalg, bl. a. ved at udsende materialevalgshjælpe midler, hvor det er hensigtsmæssigt, herunder specielt at stille det centralt udgivne vejledende materiale om udenlandsk litteratur til rådighed for de øvrige biblioteker.

Centralbibliotekerne træffer aftale med amtscentralen for undervisningsmidler om koordineringen af anskaffelser og etablering af gensidige låneveje. Sådanne aftaler forudsættes godkendt af amtsrådet. Centralbibliotekerne bør endvidere søge kontakt med andre offentlige biblioteker i uddannelsesinstitutioner med henblik på drøftelse af afgrænsning af materialeanskaffelserne, etablering af gensidige låneveje m. v.

Centralbibliotekerne står til rådighed som amtsrådets bibliotekssagkyndige rådgiver i spørgsmål om de kommunale udbygningsplaner og alle andre biblioteksspørgsmål, som angår amtskommunen. Amtsrådet kan pålægge centralbibliotekerne at udføre sekretariatsfunktioner inden for folkebibliotekernes formålsområde.

Til § 13

Efter § 11 i den gældende bibliotekslov modtager centralbibliotekerne et særligt tilskud til centralbiblioteksvirksomheden, som afholdes med lige store dele af staten og vedkommende amtskommune. Tilskuddet er fastfrosset på 1969/70-niveau med pristalsregulering. Til centralbiblioteket for Københavns Amt yder staten dog kun 125.000 kr.

Efter lovforslaget omfattes også centralbiblioteksvirksomheden af driftstilskudsordningen, sådan at staten refunderer 23 pct. af centralbibliotekets samlede driftsudgifter. Nettoudgiften til centralbiblioteksvirksomheden foreslås afholdt af amtskommunen, idet centralbibliotekets overbygningsfunktion og øvrige service kommer alle amtskommunens folkebiblioteker til gode.

Centralbiblioteket drives af hjemstedskommunen og forvaltes efter de almindelige regler om kommunernes styrelse. Amtskommunens indflydelse på centralbiblioteksvirksomheden foreslås sikret ved, at amtsrådet indgår en overenskomst med hjemstedskommunen. Overenskomsten skal indeholde bestemmelser om, hvordan amtsrådet kan følge centralbiblioteksvirksomheden. Amtsrådet

træffer alle beslutninger om den del af virksomheden, som ikke er obligatorisk.

En nøjagtig beregning af udgiften til den obligatoriske centralbiblioteksfunktion er endnu ikke mulig. Indtil der er udarbejdet et beregningsgrundlag, må amtskommunen i en 5-årig overgangsperiode yde et tilskud bestående af et grundbeløb og et beløb pr. indbygger i amtskommunen. Disse beløb fastsættes af kulturministeren efter forhandling mellem Amtsrådsforeningen i Danmark og Kommunernes Landsforening. I løbet af overgangsperioden sker der en trinvis opbygning af centralbibliotekerne og en trinvis indførelse af tilskuddet.

Herudover betaler amtskommunen den del af centralbiblioteksvirksomheden, der går videre end de obligatoriske opgaver. Amtskommunen træffer beslutning om denne videregående virksomheds art og omfang og betaler virksomheden på grundlag af centralbibliotekets beregning af udgifterne og efter forhandling med hjemstedskommunen.

Til § 14

Københavns og Frederiksberg kommuner tilhører ikke nogen amtskommune og indgår derfor ikke i centralbibliotekssystemet.

Københavns kommunes biblioteker indtager dog en særstilling, idet koncentrationen af benyttelse med tilknytning til videregående uddannelse, administration og erhvervsliv er særlig stor i bibliotekets virkeområde og udløser benytterkrav, som i omfang og intensitet går ud over det normale. Det foreslås derfor at yde Københavns kommunes biblioteker et særligt statstilskud (ud over driftstilskuddet efter § 22), som svarer til refusionen af det tilskud, kommunen ville modtage fra en amtskommune, hvis biblioteket virkede som centralbibliotek. Samtidig ophæves det hidtidige statstilskud efter § 11, stk. 6, i den gældende bibliotekslov.

Efter § 11, stk. 5, i den gældende lov har staten ydet et tilskud til de storkøbenhavnske folkebibliotekers fællesopgaver. Tilskuddet er ydet på baggrund af det begrænsede centralbibliotekstilskud fra staten til centralbiblioteket for Københavns amt. Ved gennemførelsen af en ensartet tilskudsordning for alle centralbiblioteker kan det særlige storkøbenhavnske statstilskud bortfalde.

Til § 15

Direktoratet for folkebibliotekerne vil i alt væsentligt videreføre de opgaver, som i dag varetages af bibliotekstilsynet.

Ud over de opgaver, der er opregnet i stk. 2, skal direktoratet yde folkebibliotekerne og offentlige myndigheder råd og vejledning i biblioteksfaglige spørgsmål, herunder i alle spørgsmål vedrørende folkebibliotekers planlægning og virksomhed, bygnings- og indretningsspørgsmål, bibliotekstekniske procedurer og rationaliseringsforanstaltninger.

Til § 16

Nationalbibliografien er den grundlæggende fortegnelse over landets litteratur og andet informationsbærende materiale, som udkommer inden for landets grænser. Den er et nødvendigt arbejdsgrundlag for bibliotekerne, bogbranchen og andre brugere. Den danske nationalbibliografi består af Dansk Bogfortegnelse, Dansk Periodicafortegnelse og en række andre fortegnelser. Visse områder, f. eks. audiovisuelle materialer, er endnu udækkede. Udarbejdelsen og udgivelsen er delt mellem flere instanser, i første række bibliotekscentralen og Det kongelige Bibliotek. Bibliotekscentralen modtager et årligt tilskud af folkebibliotekernes rådighedssum til delvis dækning af udgifterne ved de nationalbibliografiske udgivelser.

Udarbejdelsen af nationalbibliografien må anses for en national opgave, der bør styres af staten og finansieres gennem en særlig statsbevilling. Denne bevilling foreslås administreret af direktoratet sammen med et nationalbibliografisk råd, der nedsættes af kulturministeren med repræsentation for bibliotekerne, bogbranchen m. fl. Direktoratet skal i samarbejde med rådet sikre udarbejdelsen og udgivelsen af den samlede nationalbibliografi og tage initiativ til bibliografisk dækning på områder, hvor en registrering mangler.

Til § 17

Bibliotekernes lånesamarbejde har i vidt omfang hvilet på tradition og uskrevne regler, og ingen enkelt instans har haft kompetence til at fastsætte fælles retningslinjer for dette samarbejde. Bekendtgørelsen af 13. maj 1965 om folkebiblioteker indeholder bestemmelser om folkebibliotekernes indbyrdes lån og om deres pligt til at fremskaffe materiale fra andre biblioteker, men bortset fra Statsbiblioteket har forskningsbiblioteker ikke haft en tilsvarende formel forpligtelse til at deltage i lånesamarbejdet.

Med bestemmelserne i § 17 skabes der hjemmel for at inddrage andre biblioteker i lånesamarbejdet og for en central regulering af dette samarbejde.

Pligten til at deltage i lånesamarbejdet må gælde alle biblioteker, der helt eller devis finansieres af det offentlige, også biblioteker, hvis serviceforpligtelse udelukkende gælder en uddannelsesinstitution. Sådanne biblioteker skal dog kun være forpligtet til udlån gennem andre biblioteker, når det gælder materiale, der ikke er anskaffet af et offentligt bibliotek.

Fællesudvalget mellem folkebiblioteksrådet og forskningsbiblioteksrådet afgiver indstilling om de nærmere bestemmelser om bibliotekernes forpligtelse i lånesamarbejde. De endelige bestemmelser udstedes af kulturministeren efter samråd med undervisningsministeren om de former, hvorunder forskningsbibliotekerne og uddannelsesinstitutionernes biblioteker skal medvirke, og efter forhandling med andre berørte parter, herunder de kommunale organisationer.

Alle biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige, skal være forpligtet til at deltage i en central registrering af deres samlinger i fælleskataloger eller på anden måde.

Efter § 24, stk. 2, i den gældende bekendtgørelse af 13. maj 1965 om folkebiblioteker er folkebibliotekets pligt til at fremskaffe materiale fra andre biblioteker begrænset til materiale, der bl. a. opfylder det kvalitetskrav, der lægges til grund ved folkebibliotekernes materialevalg. Efter lovens ikrafttræden skal folkebibliotekerne være forpligtet til at søge materiale fremskaffet fra andre biblioteker uden nogen kvalitetsvurdering, når en låner ønsker det og det kan ske ad de normale låneveje.

Til § 18

Folkebiblioteksrådet er et rådgivende organ for ministeriet for kulturelle anliggender og for direktoratet, der fungerer som rådets sekretariat.

Rådet skal høres i alle sager, som er af generel karakter for hele biblioteksvæsenet eller af principiel betydning for folkebibliotekerne. Som eksempel kan nævnes lovændringer, budgetter for de årlige statstilskud til folkebiblioteker m. v., redegørelser for de kommunale udbygningsplaner.

Til § 19

Rådet bør rumme repræsentation for alle berettede interesser i dansk biblioteksvæsen, og der er derfor lagt vægt på, at rådet blev sammensat både af repræsentanter for de forskellige bibliotekstyper, biblioteksinstitutioner og biblioteksmyndigheder samt brugerkredse og bibliotekernes personaleorganisationer.

På den anden side er antallet af medlemmer søgt begrænset for at undgå, at rådet blev for stort.

Til § 20

Folkebibliotekernes rådighedssum foreslås tilvejebragt ved en særlig statsbevilling, der svarer til 1 pct. af folkebibliotekernes driftstilskudsberettigede udgifter, og fremkommer i princippet ved en reduktion af driftstilskuddet til folkebibliotekerne, jfr. § 22, men opføres af beregningstekniske grunde som en direkte finanslovsbevilling til rådighedssummen.

Efter § 18, stk. 1, i den gældende bibliotekslov tilbageholdes 3,25 pct. af driftstilskuddet og dispositionssummen til folke- og skolebiblioteker som en rådighedssum til løsning af bibliotekernes fællesopgaver.

Rådighedssummen til løsning af fællesopgaver har haft afgørende betydning for rationaliseringen af bibliotekernes virksomhed og forbedring af deres servicemuligheder.

En stadig større del, navnlig af folkebibliotekernes rådighedssum, er dog blevet båndlagt til driften af virksomheder, der har fået permanent karakter, f. eks. bibliotekscentralens bibliografiske udgivelser, bibliotekstilsynets systemafdeling og folkebibliotekernes depotbibliotek.

Rådighedssummen foreslås anvendt til lignende formål som de hidtidige rådighedssummer. Tilskud af mere varig karakter bør dog søges tilvejebragt på anden måde. Støtten til bibliotekscentralens bibliografiske udgivelser foreslås derfor afløst af en statsbevilling til nationalbibliografien, jfr. § 16. Bibliotekstilsynets systemafdeling foreslås overført til direktoratet, og folkebibliotekernes depotbibliotek foreslås finansieret af kommunerne eller af den kommunale momsfond.

Til § 21

Rådighedssummen fordeles af kulturministeren efter indstilling fra et fordelingsudvalg med repræsentanter for personalets, bibliotekernes og kommunernes organisationer. Lederen af direktoratet er udvalgets formand, og direktoratet er sekretariat for udvalget.

Medlemmer og suppleanter beskikkes af ministeren for 3 år ad gangen. Udvalgets forretningsorden fastsættes af ministeren efter indstilling fra udvalget. Forretningsordenen skal bl. a. indeholde bestemmelser om udvalgets kompetence og om medlemmernes habilitet.

Til § 22

Efter gældende bibliotekslov yder staten et driftstilskud til folke- og skolebiblioteker som en delvis refusion af deres driftsudgifter. Fra 1975 udgør driftstilskuddet 20 pct. af folkebibliotekernes driftsudgifter og 15 pct. af skolebibliotekernes driftsudgifter (lovens § 5, stk. 1-3, og § 15). Tilskuddet reduceres som foran nævnt inden udbetalingen med 3,25 pct., der tilbageholdes som en rådighedssum til løsning af bibliotekernes fællesopgaver.

Fra 1975 yder staten endvidere et tilskud på 19 pct. af driftstilskuddet som en dispositionssum til støtte af folke- og skolebiblioteker i områder, hvor disse ikke er fuldt udbygget.

Som led i byrdefordelingsreformen traf regeringen i 1972 principbeslutning om overgang til generelle tilskud på biblioteksområdet, men de forslag til lov om folkebiblioteker, som blev fremsat efter denne beslutning, blev ikke gennemført.

En tilskudsomlægning på skolebiblioteksområdet er derimod forudsat i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen. Bestemmelserne om skolebiblioteker i denne lovs § 17, stk. 2-3, træder i kraft efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse, jfr. § 48, stk. 3, i loven.

For folkebibliotekernes vedkommende må det anses for ønskeligt at udskyde en tilskudsomlægning, bl. a. af hensyn til de kommuner, som endnu ikke har indført heltidsbetjening. Det foreslås derfor at videreføre refusionsordningen for folkebibliotekerne i en overgangsperiode på 5 år fra lovens ikrafttræden.

Dispositionssummen, som blev tilvejebragt ved en reduktion af driftstilskuddet, har bidraget væsentligt til bibliotekernes udbygning, navnlig i kommuner, som måtte reorganisere deres biblioteksvæsen efter kommunesammenlægningerne. I den nuværende situation vil en højere refusionsprocent dog være at foretrække, og dispositionssummen foreslås derfor ophævet mod en tilsvarende forhøjelse af driftstilskuddet.

Endvidere foreslås det som en administrativ forenkling at ophæve den hidtidige adgang for kommunerne til at medregne en forholdsmæssig andel af kommunernes udgifter til regnskabsføring m. v. i de tilskudsberettigede udgifter.

Driftstilskudssatsen kan herefter forhøjes med 4 procentpoint, uden at det samlede tilskud til folkebibliotekerne ændres. Driftstilskuddet foreslås dog kun udbetalt med 23 pct., idet det forudsættes, at staten herudover yder et beløb svarende til 1 pct.

af folkebibliotekernes driftsudgifter, som indgår i bibliotekernes rådighedssum, jfr. § 20.

Efter forslaget er centralbiblioteksvirksomheden omfattet af refusionsordningen således, at amtskommunen afholder nettoudgiften.

Den hidtil gældende lokalevurderingsordning foreslås videreført, dog således at der efter skolebibliotekernes overførelse til folkeskolelovgivningen ikke længere foretages nogen værdiansættelse af folkeskolelokaler, der anvendes til folkebiblioteksvirksomhed.

Til § 23

I denne paragraf er samlet forskellige bestemmelser om statstilskud til folkebibliotekslignende formål.

Tilskuddet til biblioteksbetjening af militære tjenestesteder (§ 18, stk. 2 a, i den gældende bibliotekslov) videreføres efter punkt a. Betjeningen omfatter også civilforsvarets tjenestesteder og militærnægterlejre.

Tilskuddet til Søfartens Bibliotek (§ 18, stk. 2 b, i den gældende bibliotekslov) videreføres efter punkt b, men sådan at virksomheden fuldt ud finansieres af staten. Det foreslås at samle betjeningen af alle danske søfarende i Søfartens Bibliotek og at oprette udlånsstationer i udenlandske havne.

Biblioteksbetjeningen af Christiansø, der falder uden for den kommunale inddeling, er en statsopgave. Tilskuddet efter punkt c er en videreførelse af det hidtidige tilskud, som er ydet af den »særlige rådighedssum« (§ 18, stk. 2 d, i den gældende bibliotekslov).

Med bestemmelsen efter punkt d indføres udtrykkelig hjemmel for statens tilskud til det tyske mindretals biblioteker i Sønderjylland. Disse biblioteker er ikke forpligtet til at opfylde lovens bestemmelser, men kan samarbejde med det danske biblioteksvæsen i det omfang, de selv ønsker det.

Til § 24

Forskningsbibliotekernes formål er at anskaffe, katalogisere, systematisere og formidle litteratur og andet materiale, som fremkommer inden for det eller de fagområder, som det enkelte bibliotek har til opgave at dække, og som brugerne forventer at finde på biblioteket.

Forskningsbiblioteket skal endvidere gennem informations- og dokumentationsvirksomhed bistå den enkelte bruger med at finde den viden, der er relevant for hans eller hendes formål, og som enten findes i bibliotekets egne samlinger eller kan

indlånes fra andre danske eller fra udenlandske forskningsbiblioteker.

Antallet af forskningsbiblioteker er meget stort og spænder fra meget store biblioteker med over 1 mill. bind til meget små biblioteker, som er stærkt specialiserede.

De forskningsbiblioteker, som hidtil har sorteret under ministeriet for kulturelle anliggender og undervisningsministeriet, modtager 90-95 pct. af statens bevillinger til forskningsbibliotekerne. Det er disse biblioteker, man agter at samle under en forskningsbiblioteksstyrelse under undervisningsministeriet.

Det kgl. Bibliotek, der er landets største forskningsbibliotek, er Københavns universitets hovedbibliotek for humaniora og samfundsvidenskab. I kraft af pligtafleveringsloven modtager det al den litteratur, der trykkes i Danmark, og det skal fortsat have den opgave at være nationalbibliotek med forpligtelse til også at anskaffe udenlandsk litteratur om Danmark og udenlandske oversættelser af dansk litteratur.

Statsbiblioteket i Århus, der også modtager pligtafleveringseksemplarer, har siden sin oprettelse haft til opgave at stille litteratur til rådighed for folkebibliotekerne i det omfang, disse ikke selv er i stand til at imødekomme brugernes behov. Statsbiblioteket skal fortsat varetage denne opgave jævnsides med opgaven som universitetsbibliotek.

Til § 25

Denne bestemmelse omfatter følgende biblioteker:

Det kgl. Bibliotek
 universitetsbiblioteket i København
 statsbiblioteket i Århus
 universitetsbiblioteket i Odense
 Roskilde universitetsbibliotek
 Ålborg universitetsbibliotek
 Danmarks tekniske bibliotek
 Danmarks farmaceutiske højskoles bibliotek
 Københavns tandlægehøjskoles bibliotek
 Århus tandlægehøjskoles bibliotek
 Danmarks lærerhøjskoles bibliotek
 Danmarks veterinær- og jordbrugsbibliotek
 biblioteket ved handelshøjskolen i København
 biblioteket ved handelshøjskolen i Århus.

Formålet med bestemmelserne, der for en stor del af de nævnte biblioteker allerede eksisterer i lignende form i § 10 i lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, er at skabe den nære forbindelse mellem brugerne og biblioteket, der er nødvendig for, at de ressourcer, der stilles til rå-

dighed for bogkøb m. v., kan anvendes på den mest udbyttegivende måde.

For at sikre, at medlemmerne af biblioteksudvalgene kan være i besiddelse af den fornødne fagkundskab, foreslås det, at der ved universiteterne og universitetscentre kan nedsættes et underudvalg for hvert hovedområde, f. eks. for naturvidenskab, lægevidenskab, humaniora, teologi og samfundsvidenskab.

Til § 26

Ved de højere uddannelsesinstitutioners institutter er der i mange tilfælde for midler fra institutternes årlige rådighedsbeløb (annua) opbygget institutbiblioteker, fortrinsvis til brug for institutternes medarbejdere og studerende.

Biblioteksudvalgene skal også have til opgave at skabe en samordning af forskningsbibliotekers og institutbibliotekernes indkøbspolitik således, at disse biblioteker tilsammen kan skabe den bedst mulige materialedækning inden for de givne ressourcer. I den forbindelse skal biblioteksudvalgene også sikre, at der foreligger offentligt tilgængelige fortegnelser over såvel hoved- som institutbibliotekernes bestand, samt at udefra kommende brugere i videst muligt omfang kan få adgang til det materiale, som findes på institutbibliotekerne.

Til § 27

De forskningsbiblioteker, som i dag sorterer under undervisningsministeriet, er alle en del af de højere uddannelsesinstitutioner, som de betjener, og deres personale er derfor valgbar og stemmeberettigede ved valg til institutionens styrende organer. Den omstændighed, at disse biblioteker af hensyn til den bevillingsmæssige styring inden for en særskilt bevillingsramme for forskningsbibliotekerne bliver selvstændige institutioner, bør dog ikke medføre, at den hidtidige nære forbindelse mellem uddannelsesinstitution og bibliotek afbrydes. Det foreslås derfor, at der skabes hjemmel for, at bibliotekspersonalet bevarer deres valgret til institutionens styrende organer efter nærmere regler, som fastsættes af undervisningsministeren.

Bestemmelsen vil medføre, at personalet ved Det kgl. Bibliotek, universitetsbiblioteket i København, universitetsbiblioteket i Odense og statsbiblioteket i Århus vil få valgret til de universiteter, de betjener, hvad de hidtil ikke har haft. En sådan ret vil kunne fremme samarbejdet mellem universitet og bibliotek.

Til § 28

Denne bestemmelse svarer til bestemmelsen i § 30 i lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

Bibliotekerne skal ved hvert finansårs udløb indsende beretning til forskningsbiblioteksstyrelsen og rigsrevisionen om samtlige gavebeløb m. v., som man har modtaget i årets løb. Modtagelse af gaver som f. eks. fast ejendom, hvis drift og vedligeholdelse kan komme til at påføre staten udgifter, vil dog altid kræve de bevilgende myndigheders godkendelse.

Til § 29

Forskningsbiblioteksstyrelsen skal dels overtage de centraladministrative opgaver, som i dag varetages af ministeriet for kulturelle anliggender og undervisningsministeriets direktorat for videregående uddannelser, dels udføre de samordnende, styrende og planlæggende opgaver, som man i stigende grad føler behov for på forskningsbiblioteksområdet.

Det nuværende rigsbibliotekarembede vil derfor blive nedlagt i sin nuværende skikkelse, og det vil være en opgave for forskningsbiblioteksstyrelsen at komme med indstilling om, hvorvidt den nuværende fælles ledelse for Det kgl. Bibliotek og universitetsbiblioteket i København skal opretholdes.

Ud over den centrale administration af de forskningsbiblioteker, der er nævnt i bemærkningerne til § 26, skal forskningsbiblioteksstyrelsen være rådgivende for landets øvrige forskningsbiblioteker, ligesom styrelsen skal kunne fastsætte generelle regler om bibliotekstekniske forhold, som kan lette overskueligheden over det samlede forskningsbiblioteksvæsen, samarbejdet forskningsbibliotekerne imellem og mellem forsknings- og folkebiblioteker.

På samme måde, som det i § 20 foreslås at sikre midler til løsning af fællesopgaver for folkebibliotekerne, ligger der bag § 29 en forudsætning om, at et beløb svarende til 1 pct. af forskningsbibliotekernes samlede budgetter hvert år bevilges forskningsbiblioteksstyrelsen på finansloven til gennemførelse af udviklings- og rationaliseringsopgaver og til løsning af fællesopgaver for forskningsbibliotekerne eller for hele det danske biblioteksvæsen.

Til § 30

For at sikre de forskellige interessegrupper omkring forskningsbibliotekerne en medindflydelse på den centrale forvaltning og planlægning af

forskningsbibliotekerne, foreslås det, at der ned-sættes et forskningsbiblioteksråd med den i § 31 nævnte sammensætning.

Forskningsbiblioteksrådet er et rådgivende organ til støtte for forskningsbiblioteksstyrelsen og undervisningsministeren, og dets udtalelser forudsættes at medfølge de sager, som det har behandlet, som et led i beslutningsgrundlaget.

Til § 31

Forskningsbiblioteksrådet vil bl. a. have til opgave at sikre en fortsat positiv udvikling i samarbejdet mellem forsknings- og folkebibliotekerne. Som et led heri skal det udpege 4 medlemmer, der sammen med formanden kan indtræde i det i § 19, stk. 4, nævnte biblioteksrådenes fællesudvalg.

Til § 32

Medens de højere uddannelsesinstitutioner og folkeskolen direkte eller indirekte råder over et bibliotek, findes der en lang række uddannelsesinstitutioner, som f. eks. gymnasier, handelsskoler, tekniske skoler, seminarier, efterskoler og folkehøjskoler, som enten ikke har eget bibliotek, eller hvis biblioteker er af meget varierende kvalitet.

Da elevernes egen opsøgen af information og viden er en vigtig del af uddannelsesprocessen i dag, foreslås det, at de nævnte uddannelsesinstitutioner får pligt til at oprette og drive biblioteker, hvor det hyppigst anvendte materiale er til stede.

Endvidere bør disse institutioner indgå aftale med et folke- eller forskningsbibliotek om lån af lejlighedsvis benyttede materialer, som ikke kan lånes i amtscentralerne for undervisningsmidler.

Til § 33

Blandt de private biblioteker, der virker som offentligt tilgængelige forskningsbiblioteker, og som i stk. 3 søges sikret fortsat statstilskud, kan nævnes Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, Dramatisk Bibliotek, Det danske Udvandrerrarkivs Bibliotek og Kunstindustrimuseets Bibliotek.

Til § 34

I stk. 2 er foreslået en frist for folkebibliotekers overgang til heltidsbetjening, jfr. bemærkningerne til § 6.

I stk. 3 er foreslået en frist for, hvornår ministeren for kulturelle anliggender senest skal fastsætte regler for deltidsbibliotekarers fortsatte beskæftigelse, jfr. bemærkningerne til § 6.

Den nugældende lov om folkebiblioteker ophæves ved stk. 5 i sin helhed. Ved ophævelsen af lovens kapitel 4 er det forudsat, at undervisningsministeren lader bestemmelserne om skolebiblioteker i folkeskolelovens § 17, stk. 2-3, træde i kraft. Herom henvises til de indledende bemærkninger.

Bestemmelserne i bibliotekslovens § 19 om biblioteksafgift til danske forfattere og oversættere forudsættes afløst af anden lovgivning.

I stk. 6 foreslås § 10 i lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner ophævet, da denne bestemmelse nu afløses af denne lovs §§ 25-27.

Til § 35

Det grønlandske biblioteksvæsen er hidtil drevet af staten. Bibliotekerne i Grønland overføres til hjemmestyret ved lov nr. 589 af 29. november 1978 om biblioteksvæsenet i Grønland, som ventes sat i kraft den 1. januar 1980.